

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
_____ 2014 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціалізація особистості

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2014 – 2015 навчальний рік

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

«___» _____ 201_ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціалізація особистості

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2014 – 2015 навчальний рік

Робоча програма «Соціалізація особистості» для студентів за напрямом підготовки «Соціальна робота».

Розробники: Т. П. Спіріна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол від “28” серпня 2014 року № 9

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
_____ (Т. Г. Веретенко)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ»

напрямок підготовки: 6.130102 «Соціальна робота»
(освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр")

Київ – 2014

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ПОГОДЖЕНО»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

_____ О.Б. Жильцов

«__» _____ 201_ р.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою Інституту людини,
протокол

№ __ від «__» _____ 201_ р.

Учений секретар

_____ Мельниченко Т.В.

Робоча навчальна програма

«СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ»

напрямок підготовки: 6.130102 «Соціальна робота»
(освітньо-кваліфікаційний рівень "бакалавр")

УХВАЛЕНО

на засіданні кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи,

протокол № __ від «__» _____ 201_ р.

завідувач кафедри _____ Т.Г. Веретенко

Соціалізація особистості / Авт.-укл.: Спіріна Т. П. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 27 с.

Автор-укладач: Спіріна Тетяна Петрівна, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини.

Рецензенти:

Плахотнік О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Останіна Ніна Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та практичної психології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Навчальна програма курсу «Соціалізація особистості» розроблена за вимогами кредитно-модульної системи. Програма містить опис предмета навчального курсу, тематичний зміст модулів дисципліни, структуру залікового кредиту, теми семінарських занять, питання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, вказівки та варіанти для вибору теми індивідуального навчально-дослідного завдання, рекомендації щодо виконання ІНДЗ з критеріями оцінки робіт, методи оцінювання знань студентів, розподіл балів, що присвоюються студентам, питання для підсумкового контролю, список основної та допоміжної літератури, пропонованої для вивчення курсу.

© Спіріна Т. П.

© Київський університет імені Бориса Грінченка

З М І С Т

Пояснювальна записка	5
Структура програми навчальної дисципліни «Соціалізація особистості»	7
I. Опис предмета навчальної дисципліни «Соціалізація особистості»	7
II. Тематичний план навчальної дисципліни «Соціалізація особистості»	8
III. Програма	9
Змістовний модуль I	9
Змістовний модуль II	10
Змістовний модуль III	11
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Соціалізація особистості»	12
V. Плани семінарських занять	13
VI. Завдання для самостійної роботи	16
VII. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект)	19
VIII. Система поточного та підсумкового контролю	24
IX. Методи навчання	28
X. Методичне забезпечення курсу	28
XI. Рекомендована література	29
<i>основна</i>	
<i>додаткова</i>	

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Соціалізація особистості» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою соціальної педагогіки та корекційної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для всіх спеціальностей денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно вимог кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Соціалізація особистості», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Метою навчального курсу “Соціалізація особистості” є опанування інтегруючої дисципліни, що дозволяє простежити, проаналізувати і зрозуміти складний процес входження індивіда в соціум і поступове перетворення його на особистість.

Для соціальної педагогіки як системи професійної діяльності соціалізація особистості виступає надзавданням. У ході вивчення соціалізації молодого покоління варто враховувати, що соціалізація – це двосторонній взаємообумовлений процес взаємодії людини і соціального середовища, який передбачає її включення в систему суспільних відносин шляхом засвоєння як соціального досвіду, так і самостійного відтворення цих відносин, у ході яких формується унікальна, неповторна особистості.

Завдання курсу: проаналізувати та узагальнити засоби, фактори та механізми соціалізації, теорії розвитку особистості, особливості формування життєвих цінностей людини, функціонування традиціоналізованих стереотипів поведінки, складові культури, соціальні групи та соціальні ролі особистості, процес етнізації тощо.

Вивчення навчальної дисципліни “Соціалізація особистості” організовується на принципах кредитно-модульної системи, яка сприяє систематичній і динамічній роботі студентів над засвоєнням теоретичної дисципліни, з використанням модульної технології навчання та рейтингового оцінювання якості засвоєння навчального матеріалу.

За навчальним планом вивчення курсу передбачено протягом 2 семестру. Навчальний матеріал розділений на три модулі. Загальний обсяг дисципліни складає три залікових кредити (108 години).

Після опанування курсу студенти мають володіти **знаннями** про:

- особливості соціалізації як наукової категорії та сфери міждисциплінарних досліджень;
- розвиток ідей щодо процесу соціального розвитку в соціумі;
- основні вікові періоди соціального розвитку особистості;

- особливості засвоєння соціальних ролей у процесі соціалізації.

У результаті вивчення курсу студенти повинні **вміти**:

- формувати основні уявлення про процес соціалізації особистості;
- добирати та аналізувати інформацію про моделі та стадії соціалізації;
- визначати і аналізувати фактори та складові соціалізації;
- конкретизувати та систематизувати механізми соціалізації;
- виявляти умови, що детермінують поведінку людини;
- визначати елементи традиційності та етнізації, що впливають на процес соціалізації особистості;
- приймати професійні рішення щодо корегування впливу змін на поведінку людини за допомогою моделювання соціально-педагогічної роботи.

Курс містить поділ на залікові кредити, змістові модулі, розрахунок бюджету часу на лекції, семінарські заняття, самостійну роботу, критерії оцінювання знань та умінь згідно з вимогами кредитно-модульної системи підготовки фахівців, список основної й додаткової літератури.

На семінарських заняттях студенти уточнюють, поглиблюють, систематизують, узагальнюють та закріплюють отримані в процесі лекційної та самостійної роботи знання й уміння.

Поряд з аудиторними заняттями планується виконання студентами індивідуальної самостійної роботи під керівництвом викладача.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 108 год., з них 22 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, 6 год. – індивідуальна робота, 54 год. – самостійна робота, 6 год. – модульний контроль.

Вивчення бакалаврами навчальної дисципліни “Соціалізація особистості” завершується заліком.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: «Соціалізація особистості».

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 1301 Соціальне забезпечення	нормативна	
	Напрямок підготовки 6.130102 «Соціальна робота»		
Модулів – 3	Спеціальність: _____	Рік підготовки	
Змістових модулів – 3		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферативне дослідження		Семестр	
Загальна кількість годин – 108		2-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 1	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	22 год.	
		Практичні, семінарські	
		20 год.	
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		54 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		6 год.	
Вид контролю:			
залік			

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Соціалізація особистості»

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I.								
Концептуальні засади процесу соціалізації людини								
1.	Підходи до вивчення поняття соціалізація	8,5	4	2	2		4	0,5
2.	Моделі соціалізації особистості.	9,5	4	2	2		5	0,5
3.	Соціально-педагогічні умови адаптації особистості	9,5	4	2	2		5	0,5
4.	Складові, фактори та механізми соціалізації	10,5	6	2	2	2	4	0,5
Разом		38	18	8	8	2	18	2
Змістовий модуль II.								
Особливості соціалізації представників різних категорій населення								
5.	Людина як жертва соціалізації	8,5	4	2	2		4	0,5
6.	Життєдіяльність індивіда як система рольової реалізації	9,5	4	2	2		5	0,5
7.	Особливості гендерної соціалізації	9,5	4	2	2		5	0,5
8.	Особливості соціалізації на різних вікових етапах	10,5	6	2	2	2	4	0,5
Разом		38	18	8	8	2	18	2
Змістовий модуль III.								
Соціалізація як процес опанування культурного досвіду суспільства								
9.	Поведінка людини: системний підхід	8,5	2	2			6	0,5
10.	Культура як система. Її вплив на становлення особистості	11	4	2	2		6	1
11.	Субкультура як соціальне явище	12,5	6	2	2	2	6	0,5
Разом		32	12	6	4	2	18	2
Разом за навчальним планом		108	48	22	20	6	54	6

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I «Концептуальні засади процесу соціалізації людини»

Лекція 1. Підходи до вивчення поняття соціалізація (2 год.).

Основні уявлення про соціалізацію. Соціалізація як наукова і навчальна проблема. Місце курсу в системі педагогічної освіти та його зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Визначення соціалізації як складного і тривалого процесу взаємодії людини і суспільства. Вчення Ф.Гіддінгса, Т.Тарда, Т.Парсонса, Ч.Кулі, Дж. Міда. Розвиток поглядів на соціалізацію у радянському та пострадянському просторі. Співвідношення понять “соціалізація”, “виховання”, “розвиток”.

Основні поняття теми: соціалізація, суспільство, процес, розвиток, взаємодія.

Семінарське заняття 1. Наукові концепції соціалізації особистості (2 год.).

Лекція 2. Моделі соціалізації особистості (4 год.).

Моделі соціалізації: модель З.Фрейда, модель “міжособистісного спілкування” (Ч.Кулі, Дж. Мід), “когнітивна” модель соціалізації (Ж. Піаже, Маслоу, Л.Кольберг). Етапи соціалізації за Н.А.Андреєнковою. Еволюційна теорія соціалізації (Е.Г. Еріксон).

Основні поняття теми: особистість, соціалізація, суспільство, модель, етап, формування.

Семінарське заняття 2. Підходи до побудови моделей соціалізації (2 год.).

Лекція 3. Соціально-педагогічні умови адаптації особистості (2 год.).

Адаптивні взаємодії людини і навколишнього середовища. Форми адаптації. Біологічна, психологічна та соціальна адаптації. Рівні соціальної адаптації. Функції та механізми соціальної адаптації. прогресивна та регресивна адаптація особистості.

Етапи адаптаційної діяльності. Соціально-педагогічні та організаційні умови адаптації особистості.

Основні поняття теми: адаптація, адаптаційний потенціал, соціалізація, суспільство, процес, розвиток, взаємодія, етап.

Семінарське заняття 3. Місце адаптації в соціалізаційному процесі. Адаптивно-розвивальна концепція соціалізації особистості (2 год.).

Лекція 4. Складові, фактори та механізми соціалізації (2 год.).

Складові соціалізації: класифікація та особливості. Засоби соціалізації. Класифікація та визначення основних факторів та етапів соціалізації за А. В. Мудриком. Характеристика факторів соціалізації особистості. Механізми

соціалізації: рефлексійний, традиційний, інституційний, стилізований, міжособистісний.

Основні поняття теми: соціалізація, суспільство, процес, розвиток, взаємодія, етап, механізми, фактори.

Семінарське заняття 4. Сутність та універсальні характеристики процесу соціалізації (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

«Особливості соціалізації представників різних категорій населення»

Лекція 5. Людина як жертва соціалізації (2 год.).

Людина як об'єкт та суб'єкт соціалізації. Людина як жертва соціалізації. Жертви несприятливих умов соціалізації. Види жертв несприятливих умов соціалізації. Об'єктивні та суб'єктивні фактори які перетворюють людину в жертву.

Основні поняття теми: об'єкт, суб'єкт, жертва соціалізації, несприятливі умови, фактори.

Семінарське заняття 5. Віктимогенність та соціалізованість: ознаки та провідні характеристики. (2 год.).

Лекція 6. Життєдіяльність індивіда як система рольової реалізації (2 год.).

Соціальні ролі особистості як механізми соціалізації. Сутність понять “соціальна роль і “соціальний статус”. Професійні ролі як основа соціальних ролей людини. Рольові функції особистості у процесі входження у суспільство. Життєдіяльність індивіда як система рольової реалізації. Рольова структура особистості і рольові конфлікти.

Основні поняття теми: гендер, індивід, соціалізація, модель, ролі, функції, механізми.

Семінарське заняття 6. Соціальний статус і соціальна роль (2 год.).

Лекція 7. Особливості гендерної соціалізації (4 год.).

Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. Гендерна психологія. Гендер і сексуальність. Гендер і злочинність. Проблема гендерного паритету. Участь жінок в суспільному житті, політиці.

Основні поняття теми: гендер, статева ідентичність, гендерна ідентичність.

Семінарське заняття 7. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства (2 год.).

Лекція 8. Особливості соціалізації представників різних вікових груп (2 год.).

Особливості соціалізації дітей дошкільного і молодшого шкільного віку. Соціалізація підлітків та учнівської молоді. Специфіка соціалізації дорослих людей.

Основні поняття теми: соціалізація, суспільство, процес, розвиток, взаємодія, етап, різні вікові групи.

Семінарське заняття 8. Особливості соціалізації представників різних вікових груп (2 год.).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

«Соціалізація як процес опанування культурного досвіду суспільства»

Лекція 9. Поведінка людини: системний підхід (2 год.).

Сутність поняття "поведінка" з позиції філософії, психології, соціології. Співвідношення понять "поведінка" і "діяльність". Рівні поведінки особистості. Соціологічні погляди на поведінку людини: П.О.Сорокін і його плюралістична теорія. Умови, що впливають на поведінку людини. Космічні, біологічні та соціально-психічні умови: їх сутність та взаємообумовленість.

Системно-структурний підхід до поведінки людини.

Основні поняття теми: діяльність, особистість, людина, соціалізація, поведінка, умови.

Лекція 10. Культура як система. Її вплив на становлення особистості (2 год.).

Місце культури у сучасному суспільстві. Роль культури у становленні громадянської, національної свідомості та в державному процесі. Визначення поняття "культура". Характеристика основних елементів культури як системи. Основні види, форми і рівні культури. Взаємодія культур. Соціальні функції культури.

Основні поняття теми: культура, субкультура, особистість, соціалізація, суспільство, види, форми, функції, взаємодія.

Семінарське заняття 9. Культура та соціалізація: співвідношення і взаємозалежність (2 год.).

Лекція 11. Субкультура як соціальне явище (2 год.).

Субкультура як соціальне явище. Молодіжна субкультура. Вплив субкультури на соціалізацію молоді. Ціннісні орієнтації носіїв субкультури. Ознаки субкультури: жаргон, фольклор, мода, захоплення тощо.

Основні поняття теми: культура, субкультура, особистість, соціалізація, суспільство, види, форми, функції, взаємодія.

Семінарське заняття 10. Субкультура як соціальне явище (2 год.).

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ «Соціалізація особистості»

Разом: 108 год., лекції – 22 год., практичні заняття – 20 год., індивідуальна робота – 6 год., самостійна робота – 54 год., підсумковий контроль – 6 год.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II				Змістовий модуль III		
Назва модуля	Концептуальні засади процесу соціалізації людини				Особливості соціалізації представників різних категорій населення				Соціалізація як процес опанування культурного досвіду суспільства		
Кількість балів за модуль	78 балів				78 балів				55 балів		
Лекції	1 (1бал)	2(1бал)	3(1бал)	4(1бал)	5 (1бал)	6 (1бал)	7 (1бал)	8 (1бал)	9 (1бал)	10 (1бал)	11 (1бал)
Теми лекцій	Підходи до вивчення поняття соціалізація	Моделі соціалізації особистості	Соціально-педагогічні умови адаптації особистості	Складові, фактори та механізми соціалізації	Людина як жертва соціалізації	Життєдіяльність індивіда як система рольової	Особливості гендерної соціалізації	Особливості соціалізації на різних вікових	Поведінка людини: системний підхід	Культура як система. Її вплив на становлення особистості	Субкультура як соціальне явище
Теми семінарських занять	Наукові концепції соціалізації особистості (11)	Підходи до побудови моделей соціалізації (11)	Місце адаптації в соціалізаційному процесі. Адаптивно-розвивальна концепція соціалізації особистості(11)	Сутність та універсальні характеристики процесу соціалізації (11)	Віктимогенність та соціалізованість: ознаки та провідні характеристики.	Соціальний статус і соціальна роль (11)	Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства (11)	Особливості соціалізації представників різних вікових груп (11)	Культура та соціалізація: співвідношення і взаємозалежність (11)		Субкультура як соціальне явище (11)
Самостійна робота	Самостійна робота 1 (5 балів)				Самостійна робота 2 (5 балів)				Самостійна робота 3 (5 балів)		
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)				Модульна контрольна робота 3 (25 балів)		
ІНДЗ	30 балів (здається наприкінці курсу)										
Підсумковий контроль	Залік										

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I «Концептуальні засади процесу соціалізації людини»

Семінарське заняття 1. Наукові концепції соціалізації особистості (2 год.).

Погляд на сутність та зміст поняття «соціалізація»: історичний аспект. Концептуальні засади вчень про соціалізацію Ф. Гіддінгса, Т. Гарда, Т. Парсонса, Ч. Кулі, Дж. Міда. Проблема соціалізації дитини в альтернативних системах європейської педагогіки початку ХХ століття (П. Наторп, М. Монтессорі, Р. Штайнера). Визначення сутності соціалізації з погляду радянських та українських вчених.

Література

Основна література: 1, 3, 5

Додаткова література: 4, 6, 7, 11, 13

Семінарське заняття 2. Підходи до побудови моделей соціалізації (2 год.).

Основні теорії соціалізації особистості. Аналіз сучасних моделей соціалізації. Сутність еволюційної теорії соціалізації.

Заняття проходить у формі представлення результатів роботи мікрогруп (електронна презентація, схеми, таблиці, графіки, моделі, використовуючи наочність формату не менше А3, маркери, роздаткові матеріали тощо), щодо підходів до побудов моделей соціалізації.

Література

Основна література: 2, 3, 4, 5

Додаткова література: 4, 6, 7, 11, 18

Семінарське заняття 3. Місце адаптації в соціалізаційному процесі. Адаптивно-розвивальна концепція соціалізації особистості (2 год.).

Адаптивні взаємодії людини і навколишнього середовища. Форми адаптації. Біологічна, психологічна та соціальна адаптації. Рівні соціальної адаптації. Функції та механізми соціальної адаптації. прогресивна та регресивна адаптація особистості. Етапи адаптаційної діяльності. Адаптивно-розвивальна модель соціалізації М.П.Лукашевича.

Домашня робота

Опрацювати адаптивно-розвивальну модель М. П. Лукашевича, В. Т. Циби. Розробити та провести заняття (тренінг, семінар, круглий стіл, диспут, колоквиум, виховна година тощо) щодо кращої адаптації у колективі. Цільова група за вибором.

Література

Основна література: 1, 3, 4, 5

Додаткова література: 2, 4, 6, 7, 11

Семінарське заняття 4. Сутність та універсальні характеристики процесу

соціалізації (2 год.).

Складові й фактори соціалізації: сутність та характеристика. Доведіть їх вплив на особистість і наведіть приклади. Провідні агенти соціалізації на різних її стадіях. Особливості психологічних механізмів соціалізації особистості. Соціальні інституції як механізми соціалізації, їх характеристика та роль у процесі соціалізації людини. Обґрунтуйте зв'язки соціалізації з вихованням. Діяльність та спілкування як основні сфери соціалізації.

Завдання для роздумів

Поміркуйте, що сильніше - соціалізація чи виховання? Зовнішні, стихійні впливи на сучасну дитину переважно негативні: факторами соціалізації стали бездуховність, злочинність, байдужість, які часто переходять у жорстокість. Навіть гуманність іноді виявляється лише модним словом. Чи можна в цих умовах виростити духовно багаті, моральні покоління? Що ж сильніше?

Література

Основна література: 4, 3, 5

Додаткова література: 4, 6, 9, 11, 13

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

«Особливості соціалізації представників різних категорій населення»

Семінарське заняття 5. Віктимогенність та соціалізованість: ознаки та провідні характеристики (2 год.).

Несприятливі умови соціалізації та види жертв несприятливих умов соціалізації. Групи несприятливих умов соціалізації. Об'єктивні та суб'єктивні фактори які перетворюють людину в жертву. Завдання та основні напрямки досліджень у рамках соціально-педагогічної віктимології. Фактори, які сприяють віктимізації особистості. Види роботи з "вікtimeами".

Завдання для роздумів

Визначте відмінності між жертвою соціалізації та жертвою несприятливих умов соціалізації?

Література

Основна література: 1, 3, 4

Додаткова література: 6, 8, 12, 13

Семінарське заняття 6. Соціальний статус і соціальна роль (2 год.).

Характеристика основних теорій особистості. Різні підходи до розуміння структури особистості. Соціальний статус і соціальна роль. Поняття соціального старіння та соціальний статус людей похилого віку.

Заняття проходить у формі представлення результатів роботи мікрогруп (таблиці, схеми, графіки тощо), щодо характеристики соціального статусу і соціальної ролі особистості.

Письмова домашня робота

Випишіть із соціологічного, психологічного, юридичного, соціально-педагогічного словника поняття «соціальний статус», «соціальна роль». Зауважте, чи є відмінності у трактуванні цих понять залежно від сфери вживання.

Література

Основна література: 1, 3, 5

Додаткова література: 4, 6, 7, 11, 13

Семінарське заняття 7. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства (2 год.).

Особливості гендерної соціалізації. Механізми гендерної соціалізації. Проблема гендерного паритету. Гендер і сексуальність. Участь жінок в суспільному житті, політиці.

Література

Основна література: 1, 4, 5

Додаткова література: 3, 7, 11, 15

Семінарське заняття 8. Особливості соціалізації представників різних вікових груп (2 год.).

Соціалізація дитини (від народження до 11 (12) років): періодизація, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, провідні фактори соціалізації, особистісні новоутворення, формування особистісної культури та якостей особистості. Соціалізація особистості в підлітковому віці. Соціалізація особистості в юнацькому та молодому віці. Соціалізація особистості в зрілому віці.

Письмова домашня робота

1. На основі знань вікової психології, соціальної педагогіки заповніть таблицю «Особливості соціалізації представників різних вікових категорій»

Вік	Новоутворення	Сфера соціалізації	Домінуючі інститути соціалізації	Міжособистісні стосунки	Характерні явища у розвитку
Підлітковий					
Старший підлітковий					
Студентська молодь					
Зрілість					

2. Для виконання першого завдання використайте такі поняття: акселерація, інфантилізм, референтна група, акцентуація, цінність, ціннісні орієнтації, самовизначення, професійне самовизначення, адаптивність, соціально-психологічний клімат, соціальні цінності, життєві плани, життєва перспектива, життєва мета, ідеал.

3. Занотуйте у словник значення понять, перелічених у завданнях 1 та 2.

Література

Основна література: 2, 3, 5

Додаткова література: 4, 6, 7, 11, 17

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

«Соціалізація як процес опанування культурного досвіду суспільства»

Семінарське заняття 9. Культура та соціалізація: співвідношення і взаємозалежність (2 год.).

Підходи до визначення поняття «культура». Основні види, форми і рівні культури. Моральна культура, як інтегральна єдність двох суспільних явищ: культури і моралі. Цивілізація як соціокультурне утворення. Соціальні функції культури.

Література

Основна література: 1, 4, 5

Додаткова література: 3, 6, 7, 11, 13

Семінарське заняття 10. Субкультура як соціальне явище (2 год.).

Субкультура як соціальне явище. Молодіжна субкультура. Вплив субкультури на соціалізацію молоді. Ціннісні орієнтації носіїв субкультури. Ознаки субкультури: жаргон, фольклор, мода, захоплення тощо. «Кримінальний світ» як різновид субкультури.

Література

Основна література: 1, 2, 3, 5

Додаткова література: 4, 6, 7, 11, 13

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Для самостійної роботи студентам пропонується кілька завдань, що мають підсумовувати знання, отримані при вивченні поточних тем курсу.

Теми, що виносяться для самостійної роботи студентів, безпосередньо пов'язані з матеріалом, який вивчається на поточних заняттях. Виконання завдань самостійної роботи вимагає від студента глибокого володіння матеріалом, отриманим під час поточних занять, розвиває вміння самостійно досліджувати проблему шляхом пошуку і аналізу спеціальної літератури з різних галузей знань, розвиває вміння викладати та відстоювати власну точку зору.

Всі завдання самостійної роботи виконуються письмово та захищаються у формі співбесіди. Самостійна робота вважається зарахованою, якщо студент виконає поставлені завдання, своєчасно подасть звітні матеріали та під час співбесіди з викладачем підтвердить вміння самостійного критичного аналізу власних професійних дій.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

«Концептуальні засади процесу соціалізації людини»

Самостійна робота 1. Концептуальні засади процесу соціалізації людини.

1. Заповнити таблицю – визначення поняття «соціалізація» за різними джерелами.

Автор, джерело	Визначення

2. Виписати з літературних джерел соціально-педагогічні умови адаптації особистості до нових умов. Вказати вихідні дані: джерело, автор, рік видання...

3. Розробити структурно-логічну схему "Фактори, агенти, механізми соціалізації" (на прикладі одного з вікових етапів соціалізації особистості).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

«Особливості соціалізації представників різних категорій населення»

Самостійна робота 2. Особливості соціалізації представників різних вікових груп

1. Розкрийте зв'язок між поняттями "статева ідентичність" та "гендерна ідентичність".

2. Особливості соціалізації представників різних вікових груп.

Опрацювати за монографією Кравченко Т. „Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи” питання „Педагогічне осмислення взаємодії сім'ї і школи як провідних інститутів соціалізації дітей шкільного віку”. Зробити конспект теми відповідно до запитань:

1. Сім'я і її вплив на соціалізацію дитини.
2. Теоретичні аспекти шкільної соціалізації особистості.
3. Сутність та основні характеристики взаємодії сім'ї і школи як соціально-педагогічного феномену.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

«Соціалізація як процес опанування культурного досвіду суспільства»

Самостійна робота 3. Культура як система. Її вплив на становлення особистості.

Опрацювати за посібником Лавриченко Н. М. „Педагогіка соціалізації: Європейські обриси” питання „Культурно-історичні особливості формування європейського стилю соціалізації молоді”. Зробити конспект теми відповідно до запитань:

1. Назвіть стилі соціалізації.
2. Що є духовним підґрунтям та наскрізною ідеєю того чи іншого стилю соціалізації?
3. Що є базовим компонентом культури?
4. Що є необхідною передумовою розуміння специфічного для народу стилю соціалізації?
5. Що є однією із найприкметніших особливостей європейського стилю соціалізації?
6. Назвіть типи культур, розкрийте їх значення?
7. Що є особливістю європейського стилю соціалізації?
8. Які обставини є визначальними для сучасного європейського стилю соціалізації молоді?
9. Назвіть риси сьогоднішнього європейського ідеалу особистості.
10. Назвіть сучасні ознаки європейського стилю соціалізації.
11. Що є найвищою метою соціально зорієнтованого суспільства?
12. Що визначає спрямованість сучасного європейського стилю соціалізації?

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I «Концептуальні засади процесу соціалізації людини»		
Тема 1-4. Підходи до вивчення поняття соціалізація. Моделі соціалізації особистості. Соціально-педагогічні умови	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумкове тестування	5

адаптації особистості. Складові, фактори та механізми соціалізації.		
Змістовий модуль II «Особливості соціалізації представників різних категорій населення»		
Тема 5-8. Людина як жертва соціалізації. Життєдіяльність індивіда як система рольової реалізації. Особливості гендерної соціалізації. Особливості соціалізації на різних вікових етапах.	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумкове тестування	5
Змістовий модуль III «Соціалізація як процес опанування культурного досвіду суспільства»		
Тема 9-11. Поведінка людини: системний підхід. Культура як система. Її вплив на становлення особистості. Субкультура як соціальне явище.	Семінарське заняття, модульний контроль, підсумкове тестування	5
<i>Разом: 54 год.</i>	<i>Разом:</i>	15

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ (Індивідуальне навчально-дослідне завдання)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНЗ) з курсу «Соціалізація особистості» – це вид навчально-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтовна структура ІНЗ – навчально-педагогічного дослідження у вигляді есе: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1 і 7.2.

Обсяг есе близько 10 – 12 сторінок друкованого тексту (обсяг залежить від теми есе, шляхів і способів представлення результатів дослідження).

Оцінка за ІНЗ є обов'язковим балом, який враховується при виставленні підсумкової оцінки з навчального курсу «Соціалізація особистості». Максимальна кількість балів за ІНЗ – 30.

Критерії оцінювання ІНЗ

Таблиця 7.1

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна оцінка у балах
1.	Формулювання мети і завдань програми	3
2.	Складання плану, чіткість і послідовність викладу матеріалу	4
3.	Обґрунтоване розкриття теми	10
4.	Творчий підхід до виконання ІНЗ	5
5.	Зв'язок з реальною практикою, аналіз діяльності окремих організацій, конкретних проблемних ситуацій	5
6.	Якість оформлення роботи	3

Шкала оцінювання ІНЗ

Таблиця 7.2

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідають рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	30-25	Відмінно
Достатній	24-18	Добре
Середній	17-10	Задовільно
Низький	9-0	Незадовільно

Теми ІНДЗ

1. Ідеї соціалізації дітей та учнівської молоді в педагогічному доробку українських науковців у 20-30-х рр. ХХ ст.
2. Особистість у системі соціальних зв'язків, її статус і соціальна ролі.
3. Соціалізація студентів як педагогічна проблема: сутність і особливості.
4. Психолого-педагогічний аналіз проблеми соціалізації особистості.
5. Особливості детермінантного впливу молодіжної субкультури на соціалізацію учнівської молоді.
6. Культура як складова соціалізації. Вплив культури на суспільне життя.
7. Особливості соціалізації підлітків у сучасних соціокультурних умовах.
8. Виховання як основа цілеспрямованої соціалізації молоді.
9. Соціальне середовище як фактор соціалізації особистості.
10. Гендерні аспекти соціалізації особистості.
11. Шляхи та умови формування гендерно відповідальної поведінки.
12. Адаптація студента до навчання у вищій школі, її види та умови ефективності.
13. Гендерно-відповідальна поведінка: підходи до визначення та аналізу.
14. Вищий навчальний заклад - один із провідних чинників соціалізації особистості студента як фахівця.
15. Соціалізація підлітків у неформальних молодіжних об'єднаннях.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Соціалізація особистості» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекцій (11x1)	11
2.	Відвідування семінарських занять (10x1)	10
3.	Відповідь на семінарських заняттях (10x10)	100
6.	Модульні контрольні роботи (3x25)	75
7.	Самостійна робота (3x5)	15
8.	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30
Максимальна кількість балів		241
Форма контролю - залік	100 балів – семестр $241:100=2,41$ Студент набрав <u>A</u> балів Розрахунок: A: $2,41=$ _____ балів Оцінка за шкалою	

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно»	FX

	(з можливістю повторного складання)	
60 – 74	«задовільно»	ED
75 – 89	«добре»	CB
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на

семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У табл. 8.4 представлено розподіл балів, що присвоюються студентам упродовж вивчення дисципліни «Соціалізація особистості».

Таблиця 8.4

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Модулі (поточне оцінювання)																				ІНД	Сума																										
Змістовий модуль I 78								Змістовий модуль II 78								Змістовий модуль III 55																															
1	Л 1	11	Семінарське	2	Л. 2, 3	22	Семінарське 2, 3.	1	Л 4	11	Семінарське 4	5	Сам. Роб.1	25	Мод. контр	1	Л. 5	11	Семінарське 5	2	Л. 6, 7	22	Семінарське 6,7	1	Л. 8	11	Семінарське 8	5	Сам. роб.	25	Мод. контр	1	Л. 9	1	Л. 10	11	Семінарське 9	1	Л. 11	11	Семінарське 10	5	Сам. роб.	25	Мод. контр	30	241

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

І. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *Словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

•*Практичні*: вправи.

2) **За логікою передачі і сприймання навчальної інформації**: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) **За ступенем самостійності мислення**: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) **За ступенем керування навчальною діяльністю**: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання**: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо), ретроспективний метод.

X. МЕТОДИЧНЕ ТА ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- електронний курс на <http://moodle.kmpu.edu.ua/ipsp/>;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Соціалізація особистості»;
- телевізор;
- відеомагнітофон;
- DVD-програвач; мультимедійний проектор; портативний комп'ютер;
- презентації теоретичного матеріалу в Power Point;
- роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час семінарських занять.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: навчальний посібник [Текст] / О.В.Безпалько. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 164 с.
2. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : Монографія. – К. : Фенікс, 2009. – 416 с.
3. Лукашевич М.П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: Навч-метод посібник – К.: ІЗМЛ, 1998. - 112 с.

4. Савченко С. В. Социализация студенческой молодежи в условиях регионального образовательного пространства. - Луганск: Альма Матер, 2003 - 406 с.
5. Соціальна педагогіка. Навч. Пос. / За ред А. Й. Капської. - К., 2000. – 264 с.

Допоміжна:

1. Айви А.Е., Айви М.Б., Саймек-Даунинг Л. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое рук-во. – М., 2000. – 487 с.
2. Андреева Г.М. Социальная психология. – М.: Изд-во МГУ, 1988. – 429 с.
3. Формування у молоді гендерно-відповідальної поведінки (на прикладі українських ВНЗ) : навчальний посібник /за заг. ред. Н. Світайло. – Суми : Видавництво РА «Хорошие люди», 2013. – 209 с.
4. Витань И. Общество. Культура. Социология. – М.: Прогресс, 1984.
5. Дмитриев А.С. Физиология высшей нервной деятельности. – М.: Высш. шк., 1974.
6. Донцов Д. Дух нашої давнини. – Дрогобич: Відродження, 1991.
7. Зеньковський В.В. Социальное воспитание, его задачи и пути. – М., 1981. – 91 с.
8. Іванченко А.В., Збруєва А.А. Концепції соціалізації особистості у західній педагогіці другої половини ХХ століття // Вісн. Житомир. пед. ун-ту. – 1999. - № 3. – С. 9-13.
9. Лісовий В. Культура та цивілізація // Філософська і соціологічна думка. – 1993.- № 1.
10. Мартинюк І.О., Соболева Н.І. Люди і ролі. – К.: Україна, 1993.
11. Ніцше Ф. Так казав Заратустра. – К.: Основи, – 1993. – 145 с.
12. Симонов П.В. Предистория души // Наука и жизнь. – 1984. – № 2.
13. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа: Обобщения опыта уч.-восп. работы в сел. сред. шк. – М.: Просвещение, 1979. – 393 с.
14. Ткач М.М. Дерево роду. – К.: АНФАС, 1995. – 111с.
15. Философский энциклопедический словарь / Губский Е.Ф., Кораблева Г.В., Луиченко В.А.
16. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. – Х.: Прапор, 2005. – 640 с.
17. Юнг К.Г. Архетип і символ. – М.: Ренесанс, 1991. – 304 с.
18. Яркіна Т.Ф. Проблема духовного мира человека на пороге ноосферной эпохи // Педагогіка. - 1996. - № 2. – с. 40-47.

Робоча програма навчального курсу
"Соціалізація особистості"

Укладач: *Спіріна Тетяна Петрівна*, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка